

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання Вченої ради
історичного факультету
від 20.12.2023 № 4

ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

(комплексного кваліфікаційного екзамену)

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

освітньо-професійна програма «Історія»

спеціальність «032 Історія та археологія»

Історичний факультет

м. Київ, 2023 рік

Програма підсумкової атестації (комплексного кваліфікаційного екзамену)
для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Історія».

Розробники: В.М. Романцов, професор кафедри історії та археології,
доктор історичних наук
В.М. Коробка, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук
В.О. Забавін, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук
С.В. Новікова, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри історії та
археології,

Протокол від «19» грудня 2023 року № 5

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою комплексного кваліфікаційного екзамену являється оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників освітньо-професійної програми «Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики.

До основних *завдань* комплексного кваліфікаційного екзамену відноситься перевірка:

- набутих здобувачем вищої освіти компетенцій (загальних та спеціальних);
- рівня володіння сучасним історичним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для розв'язання складних задач та практичних проблем;
- рівня володіння методологією та інструментарієм проведення історичного дослідження.

Підсумкова атестація є формою виявлення ступеню підготовленості випускників, які здобувають базову вищу освіту, до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Під час випробувань оцінюється рівень досягнення визначених результатів навчання та їх відповідність кваліфікації «Бакалавр історії та археології» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<ol style="list-style-type: none">1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського(вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активно-відпочинку та ведення здорового способу життя.3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.9. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність працювати в команді.
Спеціальні компетентності	<ol style="list-style-type: none">1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння

	<p>можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.</p> <p>4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.</p> <p>5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).</p> <p>6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.</p> <p>7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико- культурної спадщини.</p> <p>8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.</p> <p>9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.</p> <p>10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.</p> <p>11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.</p> <p>12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему. 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності. 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел. 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі. 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами. 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії. 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

	8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.10. Застосовувати сучасні методиками у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

МОДУЛЬ I

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДОБИ АНТИЧНОСТІ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Тема 1. Давня та середньовічна історія України

Українські землі в стародавні часи. Заселення території України первісними людьми. Еволюція господарства та суспільного розвитку доби кам'яного віку. Трипільська культура.

Найдавніші державні утворення на території України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Грецька колонізація та античні міста-держави. у Північному Причорномор'ї.

Тема 2. Середньовічна історія України

Анти. Східноєвропейські слов'янські племена та племінні союзи у VI–IX ст. Заснування Києва. Походження термінів „Русь”, „Руська земля”. Русь у сучасному науковому та політичному дискурсі. Київська Русь – середньовічна східноєвропейська монархічна держава. Князь Олег. Утворення Київської держави. Русь за часів Ігоря, Ольги, Святослава. Розширення кордонів. Війни з кочівниками та Візантією. Проникнення Християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Володимир Великий та Ярослав Мудрий. „Руська правда”.

Роздробленість Русі. Південно-західні руські князівства (XII - перша половина XIV ст.). Володимир Мономах і його боротьба за єдність Русі. Перша згадка терміну «Україна». Місце Київської Русі в історії України.

Галицько-Волинське князівство. Татаро-монгольська навала. Панування Золотої Орди. Галицько-Волинська держава у II половині XVIII - I половині XIV ст.

Україна під владою Литви і Польщі. Велике князівство Литовське. Включення до його складу земель України. Кревська унія. Вітовт. Ліквідація удільних князівств. Литовські статuti.

МОДУЛЬ II

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В НОВИЙ ЧАС

Тема 3. Виникнення українського козацтва, його місце в історії України

Виникнення козацтва, його господарська та військова діяльність. Заснування Запорозької Січі. Виникнення реєстрового козацтва. Люблінська унія та утворення Речі Посполитої. Берестейська церковна унія. Православні братства.

Перші козацькі повстання. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Відновлення ієрархії Української православної церкви. «Статті для заспокоєння руського народу». Повстання 20-30-х рр. XVII ст. «Ординація Війська Запорозького реєстрового».

Тема 4. Національно-визвольна війна українського народу

Характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Початок війни. Битви на Жовтих водах, під Корсунем та під Пилявцями. Зборівський договір. Становлення козацької держави. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір.

Зовнішньополітична діяльність гетьманського уряду Війська Запорозького. Переяславсько-московський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії. Військово-політична діяльність гетьмана Б. Хмельницького у 1654-1657 рр. Завершення Визвольної війни та її наслідки. Гетьман І. Виговський і Гадяцький договір.

Тема 5. Козацька держава II пол. XVII-XVIII ст.

Доба Руїни. Розкол України. Андрусівське перемир'я 1667 р. Життя і діяльність Гетьмана П. Дорошенка. Життя і діяльність кошового отамана І. Сірка. «Вічний мир» 1686 р.

Гетьман І. Мазепа в історії України. Участь Війська Запорозького у Північній війні 1700-1721 рр. Визвольна акція гетьмана. Конституція гетьмана П. Орлика.

Утворення Малоросійської колегії. Відновлення гетьманського уряду. Гетьман Данило Апостол. Останній гетьман Війська Запорозького Кирило Розумовський. Ліквідація Гетьманщини та її історичне значення. Нова Запорозька Січ. Ліквідація Запорозької Січі та її історичне значення. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою України. Перетворення її у провінцію Російської імперії. Закріпачення селян. Гайдамацький рух на Правобережжі. Поділи Речі Посполитої. Уся Наддніпрянська Україна у складі Російської імперії. Анексія Криму Росією. Заселення Південної України. Виникнення чорноморських портів та міст.

Тема 6. Україна в імперську добу

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст. Імперська інтеграція українських земель. Початок українського національного відродження. «Енеїда» І. Котляревського. «Харківські романтики». П. Гулак-Артемівський. Г. Квітка-Основ'яненко.

Дії українського національного руху в Галичині. «Руська трійця». Західноукраїнські землі в революції 1848-1849 рр. Головна руська рада. Лук'ян Кобилиця.

Кирило-Мефодіївське товариство. Програмні твори кирило-мефодіївців. Репресії царизму проти членів товариства (в тому числі Т.Г. Шевченка).

Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст. Криза кріпосницької системи Маніфест 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Великі реформи 60-70-х років XIX ст.

Промисловий переворот. Залізничне будівництво. Розвиток важкої промисловості у Донбасі і Придніпров'ї. Посилення впливу буржуазії. Поглиблення соціального розшарування села. Переслідування української мови. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Т.Г. Шевченко. В.Б. Антонович. Активізація національного руху. Українські громади. «Братство Тарасівців». Народники. Марксистські гуртки.

Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст. Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. Москвофіли і народовці. Виникнення Української соціал-демократичної і Української національно-демократичної партій.

Початок переселення українців на Американській континент. Перші українські колонії в США і Канаді.

Тема 7. Україна на початку XX ст.

Україна на початку XX ст. Ліберальна опозиція царизму. Українські і загальноросійські партії в Україні. Демократична революція 1905-1907 р. Робітничі страйки в Україні після «кривавої неділі». Повстання на броненосці «Потьомкін» та інші збройні виступи. Виникнення рад робітничих депутатів. Державна дума. Піднесення українського національного руху. Столипінська політика в Україні. Столипінська аграрна реформа. Масові переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу. Товариство українських поступовців.

МОДУЛЬ III

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Тема 8. Україна в роки I Світової війни

Перша світова війна. Національно визвольний рух в умовах війни. «Спілка визволення України». Українські січові стрільці. Антиукраїнська політика російської окупаційної влади у новоствореному Галицько-Буковинському губернаторстві. Антивоєнний рух.

Тема 9. Українська революція 1917-1921 рр.

Лютнева революція 1917 р. Початок Української національно- демократичної революції. Утворення Центральної ради, її політична програма. Курс на автономію України. Боротьба за відродження української державності. М.С. Грушевській та В.В. Винниченко. Утворення рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. Всеукраїнський національний конгрес 7-8 квітня 1917 р. Центральна рада та Тимчасовий уряд. I Універсал. Генеральний секретаріат. II Універсал.

Жовтневий переворот у Петрограді. Боротьба за владу в Україні. III Універсал. Створення Української Народної Республіки. IV Універсал, проголошення самостійності УНР. Брестській мир. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Прийняття конституції УНР. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня, зовнішня та національно-культурна політика.

Повстанська боротьба проти окупантів. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії та відновлення УНР. С. Петлюра. Інтервенція Антанти та її провал.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Злука УНР та ЗУНР 22 січня 1919.

Селянський повстанський рух. Н. Махно, М. Григор'єв, Д. Терпіло (Зелений). Війська А. Денікіна в Україні, та їх відхід. Відродження УСРР у кінці 1919 р. Радянсько-польська війна.

Тема 10. Україна в міжвоєнний період

Україна у 20-30 рр. XX ст. Перехід до нової економічної політики. Створення СРСР і фактична автономізація республік. РКП(б) і КП(б)У. Українізація.

Перемога І.В. Сталіна у боротьбі за владу. «Криза непу». «Ножиці цін». Згорання непу. Хлібозаготівельна криза 1928-1929 рр. Тотальна колективізація.

«Ліквідація куркульства як класу». Завершення колективізації у 1931-1932 рр. Голодомор 1932-1933 рр. Культ особи І.В. Сталіна. Згорання українізації.

«Розстріляне відродження». Індустріалізація. Стаханівський рух. Перші п'ятирічки та їх результати.

Українське питання в політиці Польщі, Румунії, Чехословаччини. Організація українських націоналістів.

Тема 11. Україна у роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)

Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Включення основної території західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянська організація.

Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні катастрофи 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Наступ німецьких військ на півдні у 1942 р.

Окупаційний режим. Розгортання націоналістичного та радянського партизанського рухів проти окупантів. Діяльність комуністичного підпілля та радянських партизанів. Українська повстанська армія.

Початок вигнання нацистських окупантів з України. Битва за Дніпро. Бої на захід від Дніпра. Спроба УПА воювати на два фронти. Завершення боїв за Україну.

МОДУЛЬ IV

Тема 12. Україна після II Світової війни

Втрати України в роки війни. Включення України у світову політику, як одного з фундаторів та членів ООН. Завершення збирання основних українських етнічних земель.

Радянська західних областей України. Насильницька колективізація. Масові репресії та депортації населення. Ліквідація української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА проти тоталітарного ладу. Примусове переселення українців у 1945–1946 рр. Операція «Висла».

Нова хвиля репресій. Ліквідація греко-католицької церкви. Насильницька колективізація і голод 1946-1947 рр. Діяльність ОУН-УПА.

Тема 13. Україна в роки Хрущовської відлиги

300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР.

Хрущовська відлига. Спроби лібералізації політичного режиму. XX та XXII з'їзди КПРС. Критика культу особи. Початок реабілітації жертв сталінізму. Реформи Микити Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Спроба подолання кризи сільському господарстві.

Поява дисидентів в Україні. Зародження руху «шістдесятників», їх ідеали і цінності, роль у національно-культурному житті. Початок наступу на шістдесятників.

Тема 14. Поглиблення кризи тоталітарного комуністичного режиму в Україні (1964-1980 рр.)

Обмеження прав України. В.В. Щербицький як провідник русифікаторської політики. Посилення реакції у духовному житті. Дисидентський рух і дії КДБ. Правозахисний рух. Посилення національно-визвольного руху в 70-х - 80-х роках, його учасники, репресії щодо них. Виникнення Української Гельсінської спілки та її діяльність.

Спроба запровадження господарської реформи 1965 - 1967 рр. Екстенсивний шлях розвитку народного господарства. Наростання труднощів і недоліків у сільському господарстві. Проблеми соціальної сфери. Залишковий принцип надання для неї ресурсів. Загострення екологічних проблем.

Реформи М.С. Горбачова. Відновлення критики сталінізму. Українське суспільство в умовах проголошення курсу перебудови. Кризові явища в суспільстві. Зростання політичної активності народу. Національне пробудження. Народний рух України як опозиційна для КПРС сила. Діяльність Верховної Ради України 1990 р. Прийняття «Декларації про державний суверенітет України». Курс національно-демократичних сил на утворення самостійної держави.

Тема 15. Проголошення та розбудова незалежної української держави

Спроба серпневого (1991) перевороту у Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ.

Участь інтелігенції, студентської молоді, засобів масової інформації в демократизації суспільства, відродженні національних традицій, розширенні сфери вжитку української мови. Пробудження релігійного життя.

Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Л.М. Кравчук – Президент України. Денонсація договору 1922 р. про утворення СРСР. Створення Співдружності незалежних держав. Затвердження державної сім волики України.

Україна в перші роки незалежності. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Зміцнення державних кордонів. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. Формування багатопартійності в Україні. Економічний спад у 1991 – 1994 рр. Загострення демографічної проблеми. Приватизація. Поглиблення соціально- економічної кризи в другій половині 90- х років.

Прийняття Верховною Радою нормативних актів для реформування економіки, переходу до ринкових відносин, приватизації. Міжнародні відносини і їх правове регулювання. Кримська автономія.

Обрання президентом Л.Д. Кучми. Прийняття Конституції України. Зміни до Конституції 2004 р.

Концепція зовнішньої політики України у перші роки незалежності. Визнання України зарубіжними державами, встановлення дипломатичних відносин, формування представництв у міжнародних організаціях, входження у світове співтовариство. Набуття Україною без'ядерного статусу. Зовнішньо політичні акції України щодо зміцнення миру і співробітництва, припинення воєнних конфліктів. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі

«Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи. Україна в складі Співдружності незалежних держав. Вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ).

Президентські вибори 2004 р. Помаранчева революція. Парламентські вибори 2006 р. Зростання ролі засобів масової інформації в поглибленні демократизації і гласності. Зміна політичної атмосфери в країні.

Прагнення до євроатлантичної інтеграції. Президентські вибори 2010 р. Поглиблення політичної кризи правлячого режиму В. Януковича. Євромайдан. Революція Гідності.

Президентські вибори 2014 та 2019 рр. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (2014 р.). Сучасний стан і проблеми української економіки. Етносоціальні процеси та рівень життя населення України. Зовнішня політика та міжнародні зв'язки незалежної Української держави. Захист суверенітету та територіальної цілісності України в умовах російсько-української війни. Повномасштабна російська агресія проти України (2014 – 2022 рр.).

Підсумки історичного шляху українського народу і найголовніші уроки історії його змагань за свободу, незалежність, соборність і державність).

МОДУЛЬ V

Класичний та Елліністичний періоди в історії Стародавньої Греції

Тема 1. Класична доба. Греко-перські війни: причини, підстави, головні події, наслідки та історичне значення. Економічний розвиток грецьких полісів у V – IV ст. до н.е. Афіський і спартанський типи економіки класичного періоду. Головні типи господарств. Галузі ремесла, організація праці в ергастеріях. Розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Ринки. Монетний обіг. Торгівля та обмін з «варварською» периферією. Класичне рабство та його основні ознаки. Джерела рабства. Питання про чисельність рабів. Різні категорії рабів, їх становище. Склад вільного населення. Землероби, ремісники і торгівці, громадяни і негромадяни. Боротьба демократичних та олігархічних угруповань у полісі. Пелопоннеський союз, його устрій,

політичне підвищення. Змагання з Афіньським союзом за гегемонію.

Делоська сіммахія та її перетворення на Афіньський союз. Розвиток афіньської демократії. Ефіальт. Перікл. Перетворення Делоського союзу на Афіньську Архе. Відносини Афін з союзниками, суперечності у союзі. Пелопоннеські війни: привід, причини, головні події, наслідки. Занепад полісної системи. Молодша тиранія. Політична роздробленість Греції та невдалі спроби її подолання. Розповсюдження ідей панеллінізму. Священні союзи. Посилення Беотійського союзу. Розклад Пелопоннеського союзу. Другий Афіньський морський союз. Священні війни. Зміцнення македонської монархії. Філіп II, його воєнна та фінансова реформи. Втручання Македонії у грецькі справи і встановлення македонської гегемонії.

Тема 2. Елліністичний період. Особа Олександра Македонського, його прихід до влади. Східні походи і утворення ним величезної держави, її політичний устрій. Смерть Олександра Македонського. Оцінки політики Олександра у джерелах та історіографії. Війни діадохів. Поняття «еллінізм», його характеристики в історіографії. Питання про хронологічні та географічні межі еллінізму. Елліністичні держави Азії, Африки та Балканської Греції. Причини занепаду елліністичних держав. Історичне значення доби еллінізму.

МОДУЛЬ VI

Ранній та пізній періоди Римської імперії

Тема 3 Рання Римська імперія. Політика і реформи Августа. Принципат, його сутність, економічні, політичні та ідеологічні основи. Формування культу імператора. Спадкоємці Августа. Нерон і падіння династії Юліїв – Клавдіїв. Громадянська війна 68 – 69 рр. Династії Флавіїв та Северів. Римські завоювання. Культурний і релігійний синкретизм.

Тема 4. Криза III століття. Зміст поняття. Економічний та політичний стан держави. Династія Северів. Едикт Каракалли. Боротьба «сенатських» та «солдатських імператорів». Послаблення центральної влади та посилення натиску варварських племен. Фінансова криза. Економічний і суспільний занепад. Використання праці колонів та інших залежних осіб у сільському господарстві та ремеслі. Криза традиційної системи цінностей.

Тема 5. Пізня Римська імперія. Євангелічні звістки про народження християнства. Устрій та склад перших християнських громад. Розвиток нової релігії. Перші християни і римське суспільство.

Політика і реформи Діоклетіана та Максиміана. Система тетрархії: її мета та наслідки. Режим доміну. Костянтин I та його реформи. Останнє об'єднання імперії. Колонат. Політика сприяння християнству. Боротьба спадкоємців Костянтина. Єретичні течії. Розклад Римської імперії на Західну та Східну.

Тема 6. Криза Західної Римської імперії. Велике переселення народів і навала варварів на імперію. Варварські королівства. Причини і наслідки падіння Західної Римської імперії. Історичне значення Римського часу.

МОДУЛЬ VII

Європа у раннє середньовіччя. Формування та розвиток феодалних відносин

Тема 8. Введення в курс. Поняття «середні віки». Періодизація історії середніх віків.

Сутність феодалізму. Місце феодальної епохи в історії людства. Держава, право, церква в феодальному суспільстві. Джерела з історії середніх віків. Історіографія середньовічної історії. Класифікація джерел. Загальна характеристика джерел і методів їх дослідження. Джерела IV-XV ст.: варварські правди, формули, картулярії, капітулярії, аннали, хроніки. Пам'ятники звичайного права (зеркала, кутюми, фуерос). Міські хартії, цехові статuti. Королівське законодавство. Розуміння сутності феодалізму в історичній науці. Напрями та школи в медієвістиці XIX ст. Сучасна медієвістика.

Тема 9. Виникнення феодального ладу в Західній Європі. Проблема переходу від античності до середньовіччя в медієвістиці. Криза рабовласницького ладу і зародження елементів феодалізму в Римській імперії. Західна Римська імперія і варварські племена. Падіння Західної Римської імперії і утворення варварських королівств: Остготського в Італії і Франкського в Галії. Англосакси в Британії, Лангобардське королівство в Італії. Сутність генези феодалізму в Західній Європі.

Тема 10. Розвиток феодалізму у Франкській державі (IV-IX ст.). Племена франків в III - V ст. Утворення Франкської держави. Господарська діяльність і суспільний устрій франків за даними Салічної правди. Розпад родових зв'язків, виділення алоду. Гало-римське населення та його роль у феодалізації франкського суспільства. Держава Меровінгів. Франкська держава при Каролінгах. Політика Карла Мартелла. Завоювання Пипіна Короткого, виникнення папської держави. Піднесення Франкської держави при Карлі Великому. Формування феодальних відносин у Каролінгській державі. Прекарні відносини та їх роль в процесі феодалізації. Розпад імперії Карла Великого.

МОДУЛЬ VIII

Формування абсолютних монархій

Тема 11. Іспанія в XVI – першій пол. XVII ст. Економічний розвиток Іспанії в XVI ст. і вплив на нього колоніальної політики. Державний устрій. Іспанія в Системі Карла V Габсбурга. Опозиція королівській владі, повстання міських комун. Початок занепаду Іспанії у другій пол. XVI ст. і його причини. Політика Філіпа II. Війни з Нідерландами, Францією й Англією. Специфічні риси іспанського абсолютизму.

Тема 12. Нідерландська буржуазна революція. Республіка З'єднаних провінцій в першій пол. XVII ст. Нідерланди у складі імперії Карла V. Розвиток капіталістичних відносин та його соціальні наслідки. Посилення феодально- католицької реакції при Філіпі II. Іконоборський рух. Політика принца Оранського та дворянської еміграції. Герцог Альба і його режим в Нідерландах. Повстання 1572 р. «Гентське умиротворення». Арраська та Утрехтська унії.

Утворення буржуазної республіки в північних провінціях. Перемир'я 1609 р. Південні Нідерланди і Республіка З'єднаних провінцій у першій пол. XVII ст.

Тема 13. Італія в XVI – першій половині XVII ст. Аграрні відносини. Соціально-політичне життя в містах. Італійські війни. Савонарола. Економічний занепад в Італії і його причини. Феодально-католицька реакція і боротьба проти неї.

Тема 14. Англія в XVI – на початку XVII ст. Розвиток промисловості. Початок аграрного перевороту. «Криваве законодавство». Розвиток торгівлі. Зміни в суспільному устрої. Особливості англійського абсолютизму. Династія Тюдорів, основні напрямки її

політики. Реформація і характеристика англіканської церкви. Єлизавета I. Колоніальна експансія. Англо-шотландські відносини. Колонізація Ірландії. Загострення боротьби з Іспанією. Загострення соціальних суперечностей наприкінці XVI – на початку XVII ст. Династія Стюартів.

Тема 15. Франція в XVI – першій пол. XVII ст. Сільське господарство, промисловий розвиток і торгівля в XVI ст. Соціальна структура. Французький абсолютизм. Реформаційний рух. Причини і початок громадянських (гугенотських) війн, їх періодизація і характеристика. Католицька і Паризька ліги. Нантський едикт. Генріх IV, його внутрішня і зовнішня політика. Зміцнення абсолютизму при Ришельє. Іntenдантати і центральний апарат. Зовнішня політика.

МОДУЛЬ IX

Північна та Центрально-Східна Європа у ранній Новий час

Тема 16. Скандинавські країни в XVI – першій половині XVII ст. Данія. Загальна характеристика. Спроба встановлення необмеженої королівської влади на початку XVI ст. Громадянська війна 30-х рр. Королівська реформація. Боротьба за панування на Балтиці у другій пол. XVI ст. Данія в першій пол. XVII ст. Швеція. Загальна характеристика. Боротьба з Данією і визволення від датського панування. Реформація. Агресія в Прибалтиці. Економічний розвиток і перетворення Швеції на велику державу. Фінляндія в XVI – XVII ст. Норвегія.

Загальна характеристика. Закріплення датського панування й особливості Реформації. Норвегія в першій пол. XVII ст.

Тема 17. Країни Центральної і Південно-Східної Європи в XVI – першій половині XVII ст. Угорщина. Загальна характеристика. Падіння Угорської держави Угорські землі під османським ігом. Угорські землі під владою Габсбургів. Реформаційний рух. Трансільванське князівство. Загальна характеристика. Габор Бетлен і Дьордь Ракоці. Молдавія і Валахія. Встановлення турецького володарювання. Сільське господарство й міста. Суспільний устрій. Зростання крупного землеволодіння.

МОДУЛЬ X

РОСІЯ В ЕПОХУ «ВЕЛИКИХ РЕФОРМ»

Тема 18. Селянська реформа

Передумови і підготовка селянської реформи. Історики і політики про поняття “революційна ситуація”. Олександр II як реформатор. Поміщицькі проекти скасування кріпосного права. Підготовка селянської реформи. Демократичний підйом. Редакційні комісії. Я. Ростовцев, М. Мілютін. Ліберальний рух. Закордонний центр російського визвольного руху. Позиція російських революціонерів: О. Герцена і М. Огарьова, М. Чернишевського і М. Добролюбова. Урядовий табір напередодні скасування кріпацтва.

Скасування кріпосного права. Положення 19 лютого 1861 р. Маніфест 19 лютого 1861 р. Уставні грамоти. Тимчасовозобов’язані селяни. Градація оброку. Викуп садиби і польового наділу. Звільнення дворових селян. Положення про удільних селян. Становище державних селян. Правовий статус селянства після скасування кріпосного права. Селянське самоврядування.

Відповідь селян на реформу. Хвиля селянського протесту. Повстання у селах Кандеївка і Бездна.

Тема 19. Реформи 1863 – 1874 рр.

Земська реформа. Земські установи і виборчий процес до них. Функції земств.

Міська реформа. Органи міського самоврядування. Міський виборчий процес. Компетенція міських дум і управ.

Судова реформа. Судові установи. Окружний суд. Інститути судових слідчих і присяжних повірених. Адвокатура. Судові палати. Мировий суд. Мировий з'їзд. Скасування тілесних покарань.

Фінансові реформи. Заснування Державного банку. Скасування системи відкупів.

Реформи в галузі народної освіти і цензури. Шкільна реформа.

Університетський статут. Реформа цензури.

Військова реформа і російські збройні сили у другій половині XIX ст. Д. Мілютін. Скорочення терміну солдатської служби. Реорганізація системи військового управління. Новий військово-судовий статут. Реформа військово-навчальних закладів. “Устав про військову повинність”. Введення нової системи комплектування збройних сил. Переозброєння російської армії.

МОДУЛЬ XI

Світ після Першої світової війни

Тема 20. Формування Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.

Нова розстановка політичних сил в світі після Першої світової війни. Комп'єнське перемир'я, закінчення Першої світової війни. Ідеологічні течії. Західне суспільство після Першої світової війни (наслідки та підсумки). Післявоєнний устрій світу. Позиції держав-переможниць наприкінці війни. «14 пунктів» В. Вільсона. Паризька мирна конференція 1919 р. Версальський мирний договір, його зміст. Створення Ліги Націй. Мандатна система. Мирні договори з Австрією, Угорщиною, Болгарією, Туреччиною. Міждержавні суперечності на Тихому океані після Першої світової війни. Вашингтонська конференція 1921–1922 рр. Договори 4-х, 5-ти і 9-ти держав. Характер Версальсько-Вашингтонської системи, її історичні наслідки. Спроби ревізії Версальсько-Вашингтонських угод у 20-х рр. Спроби ревізії Версальсько-Вашингтонських угод у 20-х рр.

«Російський чинник» у європейській політиці: Генуезька конференція 1922 р., проблема довоєнних і воєнних боргів Росії, Гаазька конференція 1922 р. Рапалльський договір Росії з Німеччиною.

Радянсько-німецькі відносини в 20-х рр. Лозаннська конференція 1922–1923 рр. Перегляд умов Севрського договору з Туреччиною. «Ультиматум Керзона» 1923 р. Радянсько-англійський дипломатичний конфлікт 1927 р.

«Німецький чинник» у європейській політиці: Рурський конфлікт. План Дауеса. Локарнська конференція 1925 р. Рейнський гарантійний пакт. Прийняття Німеччини до Ліги Націй. План Юнга. Зовнішньополітичні пріоритети демократичних країн Заходу. Пакт Бріана – Келлога. Міжнародна конференція із роззброєння, її невдача.

Тема 21. Провідні країни Західної Європи та Північної Америки в міжвоєнний період (1918–1939 рр.)

Сполучені штати Америки. Економічне і соціально-політичне становище США у

1919–1929–х рр. Економічне і соціально-політичне становище США у 1929 – 1939–х рр. Зовнішня політика США у міжвоєнний період.

Тема 22. Великобританія. Історіографія внутрішньої і зовнішньої політики Англії міжвоєнного періоду. Економічне і політичне становище Англії після Першої світової війни. Уряд Д. Ллойд Джорда. Зовнішня політика. Урядова криза і криза лейбористської партії. Положення Англії напередодні Другої світової війни. Консервативні уряди Болдуїна і Чемберлена. Зовнішня політика.

Тема 23. Франція. Історіографія внутрішньої та зовнішньої політики Франції у міжвоєнний період. Франція після Першої Світової війни. Вибори до Палати депутатів 1919. Внутрішня політика. Зовнішня політика. Вибори до Палати депутатів 1924. Внутрішня політика. Зовнішня політика. Колоніальні війни в Марокко і Сирії. Економічний розвиток і внутрішня політика. Вибори до Палати депутатів 1928 р. Внутрішня і зовнішня політика. Вибори в Палату депутатів 1932 р. Франція у роки економічної кризи. Економічна криза 1930–1933 рр. Внутрішня і зовнішня політика. Франція напередодні Другої світової війни. Вибори до Палати депутатів 1936. Перемога Народного фронту. Політика уряду Блюма. Суперечності Народного фронту.

Тема 24. Німеччина. Німеччина у міжвоєнний період (1918-1939 рр.). Веймарська республіка. Демократична конституція. Президент П.Гінденбург. Наслідки війни, як стимул для зростання фашистських організацій. Гітлер і його партія. Мюнхенський путч. «Майн кампф». Прихід Гітлера до влади. Підпал Рейхстагу, як привід для встановлення диктатури. Третій рейх. Ідеологія нацизму. Пропаганда. Расизм. Неприйняття лібералізму і комунізму. Терор. Ніч довгих ножів. Кришталева ніч. Створення СС. Концтабори. Відтворення збройних сил. Зовнішня політика. Мобілізація економіки. Підготовка до війни. Військова доктрина Вермахту.

Тема 25. Італія. Італія у міжвоєнний період. Італія – переможена серед переможців. Важке економічне становище. Зародження фашизму. Шлях Муссоліні до влади. Марш на Рим. Корпоративна держава. Фашистська диктатура. Зовнішня політика. Дуче і Фюрер. Захоплення Абіссинії. Балканська політика Італії.

Тема 26. Іспанія. Іспанія після Першої світової війни. Економічне становище. Династія іспанських Бурбонів. Диктатура М.Примо де Рівера. Революція 1931 – 1939 рр. Втеча короля. Конституція 1931 р. Розкол республіканського табору. 1934 р. – перший спалах громадянської війни. Перемога Народного фронту на виборах 1936 р. «Іспанська фаланга». Мятеж Франко. Громадянська війна в Іспанії (1936-1939). Участь у війні військ Гітлера і Муссоліні на боці заколотників і інтербригад на боці республіканців. Герніка 1937. Битва під Гвадалахарой (1937). Поразка республіканців у 1939 р.

Тема 27. Міжнародні відносини й зовнішня політика у 30–х рр. ХХ ст. Особливості світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини.

«План Юнга» й кінець репараційної системи. Загострення міждержавних суперечностей і посилення конфронтації західних країн з СРСР. Утворення вогнищ війни на Далекому Сході та в Європі (1933 – 1935 рр.). Створення Німеччиною вогнища війни в Європі. Проблеми європейської колективної безпеки в зовнішній політиці СРСР. Агресія Італії проти Ефіопії й Ліга Націй.

Тема 28. Вплив світової економічної кризи 1929–1933 рр. на розвиток міжнародних відносин. «Велика депресія»: характер і походження, ознаки, наслідки. Шляхи виходу з кризи: реформізм і фашизм.

Паніка на Нью-Йоркській біржі 24 жовтня 1929 року. Особливості економічної кризи в США. Антикризова політика президента Г. Гувера. Вимушений перехід від «твердого індивідуалізму» до етатизму, діяльність РФК. Загострення соціальної напруженості в США. «Голодні походи «на Вашингтон».

«Гувервілі». Розгром наметового містечка на березі Потомака. Вибори 1932 р. Особливості передвиборчої кампанії Ф.–Д.

Рузвельта. Особливості світової економічної кризи у Великій Британії. Парламентські вибори 1929 р. і перемога лейбористської партії. Програма «Лейборизм і нація». Політика другого лейбористського уряду. Діяльність Міністерства по боротьбі з безробіттям.

«Закон про аномалії». Вестмінстерський статут. Розкол лейбористської партії і утворення коаліційного «національного уряду» Р. Макдональда, його антикризова програма. Особливості економічної кризи початку 30-х рр. у Франції. Антикризова політика французьких урядів та ідеї державного регулювання економіки. Дирижизм – французький варіант кейнсіанства. Правоконсервативний варіант дирижизму в політиці урядів А. Тардье та П. Лавалля. «Захищений сектор» економіки. Посилення виконавчої влади. Нові тенденції у політичному житті, посилення фашистських сил. Робітничий рух. «Друга редакція» «лівого блоку», його прихід до влади.

Економічна криза 1929–1933 рр. в Італії. Етатизм, мілітаризація економіки, політика «автаркії». Фашистська «корпоративна система». Антифашистський рух у країні.

Особливості економічної кризи 1929–1933 рр. у Німеччині. План Юнга і позиція міжнародних фінансових кіл. Поляризація політичних сил у країні. Антикризова політика кабінету Брюнінга і результати дострокових парламентських виборів 1930 р. Причини успіху НСДАП. Політична ситуація у 1931–1932 рр. Розкол німецького робітничого руху – протистояння КПН і СДПН. Скорочення електорату ліберально-демократичних партій і «традиційних націоналістів». Результати президентських і парламентських виборів 1932 р. Прихід нацистів до влади.

Тема 29. Міжнародні відносини напередодні Другої світової війни. Підготовка Німеччини до війни. Вихід Німеччини з Ліги Націй 1933 р. Створення Вермахту. Антиконтинентальний пакт 1936 р. Заняття Рейнської демілітаризованої зони 1936. Аншлюс Австрії 1938 р. Мюнхенська змова 1938 р. Сталевий пакт 1939 р. Спроба створення колективної безпеки. Тресторонні Московські переговори 1939. Безуспішність переговорів. Приліт І.Ріббентропа в Москву. Договір про ненапад між Німеччиною і Радянським Союзом 1939 (пакт Молотова - Ріббентропа).

МОДУЛЬ XII

Друга світова війна

Тема 30. Причини і початок Другої світової війни. Хід бойових дій на початковому етапі війни. Причини та характер II світової війни. Країни Європи і США у Другій світовій війні.

Причини, характер, періодизація. Сучасний стан історіографії Другої світової війни.

Початок формування антигітлерівської коаліції Окупація Німеччиною Польщі. Вступ у війну СРСР. Окупація Німеччиною північної і західної Європи. Початок війни Німеччини проти СРСР. Бойові дії на території СРСР в 1941–1943 рр.

Тема 31. Корінний перелом в ході Другої світової війни. Завершальний етап Другої світової війни та її підсумки для країн Західної Європи та Північної Америки Докорінний перелом у війні (червень 1942 р. – грудень 1943 р.). Бої на Тихому океані у травні 1942 – лютому 1943 р. Сталінградська і Курська битви на Східному фронті. Воєнні дії в Північній Африці, битва під Ель-Аламейном. Сицилійська операція. Оголошення Італією війни Німеччині. Консолідація антигітлерівської коаліції. Тегеранська конференція 1943 р.

Гітлерівський «новий порядок» у Європі. Рух Опору на окупованих територіях, його рушійні сили в окремих країнах. Посилення національно-визвольної боротьби під впливом

перемог союзників. Внутрішнє становище країн Заходу під час війни. Повна мобілізація всіх ресурсів для потреб війни.

Мілітаризація економіки. Внутрішня політика урядів. Військовий розгром і крах фашистських режимів (січень 1944 – 2 вересня 1945 років). Радянський контрнаступ на Східному фронті у 1944 р. Відновлення державного кордону СРСР. «Визвольна місія» Червоної Армії в Східній Європі. Варшавське повстання 1944 р. Відкриття другого фронту в Європі. Визволення Франції і Бельгії. Битва в Арденнах. Вісло-Одерська операція радянських військ. Визволення країн Східної і Південно-Східної Європи. Віденська наступальна операція Червоної Армії. Капітуляція Італії. Берлінська операція. «Зустріч на Ельбі». Антифашистське повстання в Празі і визволення Праги Червоною Армією. Беззастережна капітуляція Німеччини.

Проблеми післявоєнного врегулювання у міжсоюзницьких стосунках СРСР, Великої Британії і США. Конференція в Сан-Франциско 1945 р. Створення ООН. Ялтинська і Потсдамська конференції 1945 р. Основні рішення з облаштування післявоєнної Європи. Початок ери «атомної дипломатії».

Розгром мілітаристської Японії. Бої на Тихому океані у 1944-1945 рр. Битва біля о-ва Лейте. Наступальна операція союзників у Бірмі. Бої за о-ви Іводзіма та Окінава. Атомні бомбардування США японських міст Хіросіма і Нагасакі. Розгром Квантунської армії у Північно-Східному Китаї та Монголії. Беззастережна капітуляція Японії. Підсумки Другої світової війни. Людські і матеріальні втрати. Міжнародно-політичні наслідки війни. Перемога демократії над фашизмом. Нове співвідношення сил у світі. Активізація тенденції до міжнародної співпраці. Зростання суперечностей між СРСР і західними державами. Криза і поступовий розпад світової колоніальної системи.

МОДУЛЬ XIII

Головні тенденції розвитку країн Західної Європи та Північної Америки після Другої світової війни (1945 – 90-ті рр. XX ст.)

Тема 32. Сполучені штати Америки. США у повоєнні роки. Початок холодної війни. Політика демократичної та республіканської адміністрацій (1945–1960). Демократи при владі (1961 – 1968 рр.). «Нові горизонти» і «Велике суспільство». США у 1969 – 1980 рр. Розрядка міжнародної напруженості. Економічна криза 70-х рр. Неоконсерватизм. Друга холодна війна. «Ера республіканців» (1981 – 1993). Прихід до влади Демократичної партії. Адміністрація Б. Клінтона (1993 – 2000).

Тема 33. Великобританія. Прихід Співдружності на зміну колоніальної імперії. Поразка Черчилля на виборах 1945 р. Внутрішня і зовнішня політика лейбористських урядів 1945 – 1951 рр. Початок царювання королеви Єлизавети II. Правління консерваторів (1951 – 1964). Реформа палати лордів 1963. Велика Британія в умовах економічної і політичної нестабільності (1964 – 1979). Економічна і соціальна політика неоконсервативних урядів. «Тетчеризм». Період правління нових лейбористів. Реформа палати лордів 1999 р. Великобританія – головний союзник США по НАТО. Великобританія в Євросоюзі.

Тема 34. Франція. Франція в роки Тимчасового режиму і Четвертої республіки. Крах французької колоніальної імперії. Перше десятиріччя П'ятої республіки.

Політика генерала де Голля. Вихід Франції зі складу НАТО (1966 р.). Франція 70–х – 80–х років: балансування правих і лівих сил. Франція в Євросоюзі.

Тема 35. Німеччина. Під владою держав-переможниць. Постання двох німецьких держав

Федеративна Республіка Німеччина (1949 – 1989). Конституційний лад. «Ера Аденауера» (1949 – 1963). Уряд Л. Ергарда. «Велика коаліція». Ера Ульбріхта» (1953 – 1971).

Правління Е. Гонеккера. Об'єднання Німеччини. Об'єднана Німеччина (1990 р. – початок ХХІ ст.). «Червоно–зелена» коаліція». «Велика коаліція». Створення Євросоюзу і роль Німеччини в організації.

Тема 36. Італія. Повоєнна відбудова Італії. Встановлення Першої республіки (1947). Правоцентристські уряди Італії (1948 – 1963). Італійське «економічне диво» 1950–1960-х років. Радикалізація суспільно–політичного життя. Політика

«національної солідарності» (1976 – 1979). Економічний розвиток та зміни в соціально–психологічному просторі Італії у 70–80 ті рр. ХХ ст. Неоконсервативний політичний курс уряду Б.Краксі (1983–1987 роки). Встановлення Другої республіки (1993 г.). Італія в Євросоюзі.

Тема 37. Іспанія. Диктатура Ф. Франко. Перші повоєнні роки. Суспільно – політичний та економічний розвиток у 50-х – першій половині 70-х рр. Особливості переходу Іспанії до демократії. Конституція 1978 р. і консолідація демократичного ладу в Іспанії. Уряди ІСРП (1982 – 1996). Уряди Народної партії (1996 – 2004). Іспанія на початку ХХІ ст.

МОДУЛЬ ХІV

Сучасні тенденції розвитку країн світу (90–ті роки ХХ ст. –перша чверть ХХІ ст.)

Тема 37. Неоімперська політика путінської Росії щодо України. Російсько-українська війна у 2014 – 2023 рр. Повномасштабна рашистська агресія проти України. 24 лютого 2022 р. відбулося повномасштабне військове вторгнення російського агресора в Україну. Це було з боку путінської Росії виявом неоімперської політики щодо України. Вона має історичне псевдонаукове обґрунтування та є основою злочинної російської пропаганди. Є нагальна необхідність викривати російські історичні міфи щодо України. Природа сучасної війни захована в радянській і старій імперській минувшині, позаяк саме звідти походять неоімперські пріоритети путінської Росії, які визначають сутність її політичних, економічних, соціальних, культурних рішень, стратегій, дій, виправдання нинішньої рашистської агресії.

Неоімперська політика путінської Росії щодо України заснована на ідеологічній доктрині «русского мира» яка є ідеологічною доктриною панування путінізму, спирається на т.зв. «духовні скріпи», як певні «традиційні цінності» «русского міру». Щодо України, основними інструментами Росії з поширення «русского міру» є церковна війна, кібер-війна, інформаційна війна, економічна війна, юридична війна та культурна війна. Однак найголовнішим аспектом путінізму по відношенню до України є претензії Росії на територію України, й відповідних військових діях по захопленню цих територій.

Тема 38. США. Сполучені Штати наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.

Внутрішня і зовнішня політика республіканської адміністрації Дж. Буша-Молодшого на початку ХХІ ст. Терористичні акти 11 вересня 2001 р. Глобальна війна проти тероризму. Вторгнення США та їхніх союзників в Ірак 2003 р. Америка в умовах світової економічної кризи. Виборча кампанія 2008 р. і прихід до влади демократів. Внутрішня і зовнішня політика Б. Обама. Політика адміністрації Трампа. Політичний курс Д. Байдена в умовах російсько-української війни.

Тема 39. Великобританія. Великобританія наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.

Політика лейбористських урядів Т. Блера і Г. Брауна. Англія в умовах світової економічної кризи. Великобританія – головний союзник США по НАТО. Участь Великобританії в діях альянсу. Політика консервативних урядів Д. Кемерона, Т. Мей, Р. Сунака. Реформа палати лордів 2005 р. Вихід Великобританії з Європейського союзу («Брекзїт»). Початок правління короля Чарльза III (травень 2023 р.). Зовнішня політика країни в умовах російсько-української війни.

Тема 40. Франція. Франція наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.

Голлісти при владі. Політика Ж. Ширака, и И. Саркозі. Франція в період світової

економічної кризи. Ліберали при владі. Політика президентів Н. Олланда і Е. Макрона. Повернення Франції до складу НАТО (2009 р.). Зовнішня політика Франції в умовах російсько-української війни.

Тема 41. Німеччина. Німеччина наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.

Соціал-демократична партія Німеччини при владі. Політика уряду канцлера Герхарда Шредера. Німеччина в умовах світової економічної кризи. Коаліція ХДС ХСС і Вільна демократична партія Німеччини при владі. Політика уряду Ангели Меркель (16 років при владі). 3 листопада 2021 р. О. Шольц на чолі урядової коаліції трьох партій – Соціал-демократів, «Зелених» і Вільних демократів. Політика нового уряду в умовах російсько-української війни.

Тема 42. Італія. Італія на початку ХХІ ст. Боротьба правочентристів в с лівоцентристами. Політика урядів Політика урядів Сільвіо Берлусконі, Маріо Монті, Енріко Летта, Маттео Ренці, Паоло Джентілоні, Джорджія Мелоні. У жовтні 2022 р. Італія отримала новий уряд, до складу якого увійшли праворадикальні сили, популісти та друзі Путіна. Новий прем'єр – лідер партії «Брати Італії» Джорджія Мелоні. Зовнішня політика Італії в умовах російсько-української війни.

Тема 43. Японія у другій половині ХХ – першій чверті ХХІ ст. Подолання наслідків поразки у II Світовій війні. Конституція 1947 р. Демократизація та демілітаризація країни. Сан-Франциський мирний договір 1951 р. Економічне диво. У середині 80-х років частка Японії у світовому валовому продукті сягнула 10 %. Великий державний борг, високий рівень податків, але країна швидко адаптується. Так сталося і після руйнівного землетрусу навесні 2011 р., що призвів до катастрофи на атомній електростанції «Фокусіма». Зовнішня політика Японії в умовах російсько-української війни.

Тема 44. КНР у другій половині ХХ ст. Перемога комуністичних військ у громадянській війні, 1949 р. проголошення КНР. Авантюристична політика комуністичного будівництва маоїстського керівництва КПК у 1950–1960-х роках («великий стрибок», «культурна революція»). Здійснення в Китайській Народній Республіці після 1978 р. соціально-економічних реформ Ден Сяопіна, націлених на створення соціалізму з китайською специфікою, або соціалістичної ринкової економіки, і на відкритість до зовнішнього економічного ринку та світу. КНР – у першій чверті ХХІ ст. Політичний курс Сі Цзіньпіна. Загострення економічної кризи. Боротьба за приєднання Тайваню. Зовнішня політика Китаю в умовах російсько-української війни.

Тема 45. Індія у другій половині ХХ ст., розкол країни за релігійною ознакою. Проголошення незалежності Республіки Індія. Політика партії Індійський національний конгрес. Економічний прогрес, демографічні проблеми, загострення внутрішніх та міжнародних суперечностей. Збройні конфлікти з Пакистаном та Китаєм. Індія у першій чверті ХХІ ст. Зовнішня політика Індії в умовах російсько-української війни.

Тема 45. Аргентина наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. У 1976 – 1983 рр. в Аргентині утвердилася воєнна диктатура. Поразка у Фолклендській війні з Великобританією. У 90-х рр. ХХ ст було проведено кардинальні фінансово-економічні реформи, спрямовані на подолання глибокої кризи, у якій країна перебувала впродовж "втраченого десятиліття" 1980-х рр. Але загальний баланс аргентинських реформ на засадах неолібералізму в соціальній сфері виявився негативним. 2003 – 2007 рр. президент Нестор Кіршнер. Відновив виплату зовнішнього боргу. Боротьба проти тероризму. Мав підтримку серед населення. Протягом 2007 – 2015 рр. президент Крістіна Кіршнер. Її дії неодноразово викликали акції протесту населення. Після завершення президентського терміну проти Крістини Фернандес було відкрито декілька кримінальних справ. Протягом 2015 – 2023 рр. посилювалася фінансова криза. На цьому тлі в 2023 р. президентом Аргентини обраний Хав'єр Мілей. Ліберторіанець, популіст, друг України. Різко критикує Папу Римського Франциска.

Тема 46. Бразилія наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Протягом 1994 – 2003 рр. посаду президента республіки займав Фернанду Енріке Кардозу, У центрі його виборчої кампанії стояв

план стабілізації економіки, а програма засновувалася на ряді заходів, направлених на поліпшення ситуації в охороні здоров'я, освіті, економіці, інфраструктурі і сільському господарстві.

У 2003 – 2011 рр. президентом був Луїс Інасіу Лула да Сільва. Під час його правління соціальна нерівність в Бразилії досягла мінімального показника за останні півстоліття. На посаді президента країни знову перебуває з 1 січня 2023 року. Підтримує Росію у війні проти України.

Тема 47. Мексика наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Протягом 1980-х років у країні проводилася політика жорсткої економії. З 1988 р. президент Салінас здійснював програму захисту незаможних, яка отримала назву Програми національної солідарності. На початку 2000-х років у Мексиці посилювалася економічна та політична дестабілізація. У період світової фінансово-економічної кризи Мексика сильно постраждала від глобальних потрясінь.

З початком 1980-х рр. Мексика стала транспортним маршрутом для колумбійських наркокартелів. Протягом 90-х років кримінальні організації перебрали на себе функцію контролю над територіями. Гострі прикордонні суперечності з США через проникнення з Мексики численних нелегальних мігрантів, та злочинну діяльність мексиканських наркобаронів. Проблема мексикано-американських відносин. У США проживає понад 11 млн. мексиканців, які щороку переказують до країни понад 20 млрд. долл.

Тема 48. Країни Африки: основні тенденції розвитку на початку ХХІ ст.

Арабська весна на Півночі Африки. Посилення іноземного втручання в країнах Тропічної Африки. ПАР після падіння расистського режиму.

Тема 49. Міжнародні відносини на сучасному етапі. В умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну відбувається переосмислення перспектив міжнародної безпеки та оборони Європейського континенту. Це найбільший воєнний конфлікт у Європі з часів Другої світової війни. Повномасштабне збройне вторгнення РФ в Україну в 2022 р. ознаменувало собою закінчення тридцятирічного періоду глобалізації, системи міжнародного співробітництва та призвело до виникнення найгострішої безпекової кризи у Європі з часів Другої світової війни.

Героїчний опір України прив'язує її до ЄС і НАТО. Євросоюз на знак солідарності надав нашій країні статус кандидата до ЄС, допустивши набуття повноправного членства протягом кількох років. Визнана необхідне відновлення територіальної цілісності України, забезпечення її недоторканності, справедливого покарання агресора за воєнні злочини та злочини проти людяності, примус нападника до відшкодування збитків.

Блокування резолюцій Ради Безпеки ООН через накладання Росією вето свідчить про необхідність реформування цього органу. Дискусії про створення нового спеціального трибуналу щодо злочинів російської агресії викликають жвавий інтерес і можуть мати практичне втілення.

МОДУЛЬ XV

Історія історичної науки

Тема 44. Вступ до курсу «Історія історичної науки»

Історіографія та її місце в системі історичного знання. Поняття «історіографія». Предмет історіографії. Понятійний апарат історіографії: історіографічний факт, історіографічне джерело, історіографічна ситуація, історіографічна концепція, наукова чи «історична» школа. Класифікація історіографічних джерел. Методологічні принципи та методи історіографічних досліджень. Виникнення і головні етапи розвитку історіографії. Загальна періодизація розвитку історичної науки

Тема 45. Становлення історичної думки. Антична історіографія

Зародження історичних знань (логографи). Античні уявлення про предмет і завдання історії. Методи вивчення історії та подій в античній історіографії. Джерельна база історичних творів. Перші елементи критики джерел. Основні різновиди і жанри історичних творів. Тематика античної історіографії. Розвиток історичної біографії.

Класична грецька історіографія (Геродот, Фукидід, Ксенофонт). Прагматична історіографія у стародавній Греції. Фукидід і його твори. Елліністична грецька історіографія (Полібій). Ранній період розвитку римської історіографії (аннали, Публій Луцій Сцевола). Римська історіографія періоду зрілості (Марк Тулій Цицерон, Саллюстій, Тит Лівій). Римська історіографія епохи Імперії (Корнелій Тацит). Лукіан та його трактат «Як писати історію». Плутарх і його внесок у розвиток біографістики. Історична біографістика у римській історіографії. «Життя дванадцяти цезарів» Гая Светонія Транквілла. Криза римської історіографії (Амміан Марцеллін).

Тема 46. Середньовічна Європейська історіографія

Від античного прагматизму до середньовічного провіденціаналізму. Біблійна основа теології історії. Універсалізм християнської історичної доктрини. Провіденціалізм та есхатологія – основи середньовічної історичної думки та історіографії. Християнська концепція історії (Августин Блаженний, Орозій, Євсевій Кесарійський, Ієронім). Середньовічна концепція історичного часу. Предмет та методи роботи історика, їх аудиторія. Каролінгський ренесанс. Західноєвропейська історіографія у XII – XIV ст. Візантійська історіографія.

Джерельна база середньовічної історіографії. Види і жанри історичної літератури доби середньовіччя. Різновиди хронік, літописів, літописних зводів. Всесвітні хроніки як новий тип історичного твору. Агіографічна література та її відмінність від античної біографістики. Візантійські історики та їх твори.

Тема 47. Гуманістична історіографія Західної Європи (XIV – XVII ст.)

Загальна характеристика гуманістичної історіографії. Особливості гуманістичної ідеології та характерні риси гуманістичної історіографії. Ставлення гуманістів до середньовічної та античної історіографічної традиції. Критика середньовічного провіденціалізму і есхатології. Початок секуляризації історичних знань. Запровадження поняття історичного часу. Нова періодизація всесвітньої історії.

Секуляризація історичного світогляду та прийоми історичної критики. Напрямки гуманістичної історіографії: риторичний, ерудитський (критичний), політичний, історико-правовий. Гуманістична історіографія Італії (риторична школа: Л. Бруні, Л. Валла; політична школа: Н. Макіавелі), Франції (Ж. Боден), Англії (Т. Мор, Ф. Бекон). Школа ерудити. Раціоналізм XVII ст. та його вплив на історичну думку. Картезіанська історіографія. Спроба наукового підходу к історії.

«Ерудити» («антикавари») XVI – XVII ст. Історіографічна творчість церковних (Ж. Боланд, Ж. Мобільон,) та світських (А. Мураторі) «ерудитів». Розширення джерельної бази історичних досліджень. Збирання і видання історичних джерел. Роль ерудитів у становленні допоміжних історичних дисциплін. Тематика історичних творів «ерудитів».

Тема 48. Роль Просвітництва в розвитку історичної науки в Західній Європі та Америці (XVIII ст.)

Передумови розвитку історичної думки та історичних знань у XVIII ст. та їх вплив на філософсько-історичну думку. Загальна характеристика історіографії Просвітництва. Раціоналістичні, матеріалістичні і атеїстичні тенденції у Просвітництві. Критика теологічних концепцій історії у творах просвітників.

Спроби створення філософії історії. Раціоналізм у просвітницькій історичній думці. Розум

та ідеї як основні рушійні сили історії. Ідея закономірності історії. Уявлення просвітників про суспільний устрій, виникнення приватної власності і держави. Подальша розробка теорії «суспільного договору» (Ж.Ж. Руссо). Роль географічного фактору в історії (Ш. Монтескьє). Поняття «всесвітня історія» у творах істориків-просвітників. «Філософська історія» епохи Просвітництва. Теорії прогресу у творах Ж.Р. Тюрго і Ж.А. Кондорсе.

Передромантичні течії в історіографії Просвітництва. Спроби поєднання провіденціалістських і раціоналістичних ідей. Історичні погляди і концепція історії Дж. Віко. Антикартезіанська історіографія. Теорія органічного розвитку суспільства і світової історії у творах І.Г. Гердера. Історизм Гердера. Вчення про характер людської природи. Зародження теорії «народного духу». Органічний зв'язок історії окремих народів з всесвітньою історією.

Практики історіописання: Г. Маблі, Д. Юм, Е. Гіббон, В. Робертсон, А. Буленвільє, Ж. Дюбо, Болінгброк.

Тема 49. Романтична історіографія

Витоки Романтизму. Поява романтизму в історичні думці та його найважливіші положення. Ідейно-теоретичні засади романтичної історіографії. Романтизм та його роль у розвитку історичної думки. Консервативні, ліберальні та радикально-демократичні течії у суспільно-політичній думці доби Романтизму. Критика просвітницької історіографії у творах романтиків. Історики-романтики про народ і «народний дух». Вплив ідей провіденціалізму на історичні концепції романтиків. Політичні вчення та їх роль у розвитку історіографії. Ідеалізація середньовіччя у творах романтиків. Розвиток принципів історизму в історіографії Романтизму.

Тема 50. Історичний матеріалізм К. Маркса і Ф. Енгельса

Розвиток марксизму в другій половині XIX ст. Загальний погляд марксизму на історію людства. Історичні й теоретичні джерела марксистської методології історії. Формування і еволюція історичних поглядів К. Маркса і Ф. Енгельса. Теорія соціально-економічних формацій – основа матеріалістичного розуміння історії.

Тема 51. Історична наука в країнах Європи та Америки в II половині XIX – початку XX ст.

Розвиток організаційних основ і джерельної бази історичної науки в середині і другій половині XIX ст. Виникнення науково-дослідних установ. Утворення нових періодичних видань, наукових історичних товариств і об'єднань.

Позитивізм: методологія і напрямки історичних досліджень.

Витоки, розробка і пропаганда позитивістських концепцій історичного розвитку людства. «Позитивна філософія» О. Конта та її розвиток в історико-соціологічних теоріях і концепціях Г.Спенсера, Д.С. Мілля, І. Тена. Вплив ідей Сен-Сімона і теорії Ч. Дарвіна на «позитивну філософію» історії. Ідея закономірного розвитку історичного процесу.

Місце історії серед інших наук про природу і суспільство. Історія і соціологія. Завдання історичної науки. Проблема відбору, класифікації і описання фактів. Поняття історичного факту в позитивістській історіографії. Розвиток критики джерел.

Тема 52. Зародження історичних знань на території України (XI –XVI ст.)

Чинники формування та накопичення історичних знань. Літописи – перші історичні твори. Джерела їх створення. «Повість временних літ» найдавніший історичний твір, що дійшов до нас. Київський та Галицько-волинський літописи. Провіденціалізм – основа світогляду літописців.

Літописання на українських землях в XIV – першій половині XVII ст. Баркулабівський літопис. Західноруський та Короткий Київський літописи. Острозький літописець.

Тема 53. Історичне знання в українських землях XVI – XVII ст.

Вплив ідей Відродження та Реформації на розвиток історичної думки XVI – на початку XVII ст. Апеляція до історії в полемічній літературі (Г.Смотрицький, І. Борецький, З. Копистенський, І. Вишенський). Монастирські літописи XVII ст. (Густинський, Межигірський). Компілятивна література другої половини XVII ст. «Хроніка» Феодосія Софоновича та «Синопис».

Тема 54. Козацьке літописання наприкінці XVI – середині XVIII ст.

Загальна характеристика козацького літописання. Мовні й літературні особливості барокко. Українські літописи кінця XVI – першої половини XVII ст. Літописець Волині і України. Львівський літопис. Острозький літописець. Літописи Григорія Грабянки, Самійла Величка. Історична концепція творів.

Тема 55. Початок наукового вивчення історії України

Наукові здобутки німецьких вчених – збирачів та публікаторів історичних джерел. Українське історичне письменство 30 – 90 рр. XVIII ст. – перші спроби документалізації української історії. «Краткое описание о казацком малороссийском народе» Петра Симоновського. Проблематика твору О.І. Рігельмана «Літописна оповідь про Малу Росію». Я. Маркович – засновник в українській історіографії ідей критичної історії.

«Історія русів» – предтеча духовного Відродження. Проблема часу написання та авторства твору. Джерельна база твору. Структура праці. Схема історії України. Визвольна війна українського народу – центральна проблема твору. Поєднання самостійницьких та проімперських ідей. Вплив «Історії русів» на культуру, політичну та історичну думку в Україні.

2. ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ» ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

1. Русь у сучасному науковому та політичному дискурсі. Формування Київської держави в IX – X ст., її характеристика.
2. Впровадження християнства на Русі та його історичне значення. Історична постать Володимира Великого.
3. Галицько-Волинська держава у XIII – першій половині XIV ст. Політичний портрет Данила Галицького.
4. Кримський ханат у XV – XVIII ст.
5. Становлення українського козацтва (XV–XVI ст.). Проблема заснування Запорозької Січі. Місце запорозького козацтва в історії України.
6. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.: причини, етапи та наслідки. Постать гетьмана Б. Хмельницького в українській історії.
7. Гетьмани І. Мазепа та П. Орлик. Конституція прав і вольностей Війська Запорозького.
8. Військо Запорозьке – Українська козацька держава. Інституції, місце в історії України.
9. Переселення християн з Криму до Приазов'я та надання Маріуполю статусу міста.
10. Т. Шевченко – видатний діяч українського національного відродження. Поезія та живопис великого Кобзаря.
11. Великі реформи 60–70-х рр. XIX ст. в українських землях. Процеси суспільної модернізації та економічний розвиток українських земель у другій пол. XIX – на початку XX ст.
12. Громади і українське національне відродження у другій половині XIX ст. В. Антонович та М. Драгоманов.
13. М. Грушевський – видатний український вчений, громадсько-політичний та державний діяч.
14. Діяльність Івана Попова на посаді маріупольського міського голови (1894 – 1919 рр.).
15. Українська революція 1917 – 1921 рр.: мета, періоди, здобутки, невдачі та наслідки.
16. Суспільні процеси Української революції 1917 – 1921 рр. у Маріупольському повіті.
17. Природа і генезис тоталітаризму.
18. Сталінський тоталітарний режим в Україні (кінець 20-х – 30-і рр. XX ст.).
19. Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок Другої світової війни та історична доля України.
20. Політична діяльність ОУН (Б) та ОУН (М) в 1943-1945 рр.
21. Боротьба УПА в Україні в роки Другої світової війни.
22. Україна в період хрущовської «відлиги». Поглиблення кризи комуністичного режиму в Україні (1964 – 1990 рр.). Дисидентський рух в Україні у 60 – 80-і рр. XX ст.
23. Суверенізація УРСР. Народження незалежної Української держави (1990 – 1991 рр.).
24. Проблеми політичного та економічного розвитку Української держави (2004 – 2009 рр.). Помаранчева революція.
25. Поглиблення політичної та економічної кризи в Україні протягом 2010 – 2013 рр. Євромайдан та Революція гідності.
26. Захист суверенітету та територіальної цілісності України в умовах російсько-української війни (2014 – 2021 рр.).
27. Давньоєгипетська держава: політичний та соціально-економічний розвиток.
28. Афінська демократія і спартанська олігархія як суспільно-політичні системи.
29. Імперія Александра Македонського та її розпад. Елліністичні держави

30. Стародавній Рим в добу республіки та імперії: періодизація, політичний та суспільно-економічний устрій.
31. Виникнення феодалізму в Західній Європі. Його характеристика.
32. Католицька церква в Західній Європі у середні віки. Реформація та Контрреформація в країнах Західної Європи.
33. Утворення Московської держави (XIV – XVI ст.), зародження імперської ідеології.
34. Революція в Англії 1640 – 1660-і рр.: передумови, основні етапи, історичне значення.
35. Війна за незалежність англійських колоній в Північній Америці. Створення США.
36. Велика Французька революція: передумови, основні етапи, історичне значення.
37. Російська демократична революція та жовтневий переворот 1917 р. у Петрограді. Зміст, наслідки та історичні оцінки більшовицької революції. Громадянська війна в Росії: причини, основні етапи, наслідки.
38. Прихід до влади нацистів у Німеччині. Внутрішня та зовнішня політика гітлерівської диктатури у 1933 – 1939 рр.
39. Напад нацистської Німеччини на СРСР. Оборонні бої РСЧА на території України у червні 1941 – липні 1942 рр.
40. США на початку XXI ст.
41. Неоімперська політика путінської Росії щодо України. Російсько-українська війна у 2014-2021 рр.
42. Повномасштабна рашистська агресія проти України. Причини, військові дії, міжнародна підтримка України (2022 – 2023 рр.).
43. ФРН наприкінці XX – у першій чверті XXI ст.
44. Великобританія наприкінці XX – у першій чверті XXI ст.
45. Франція наприкінці XX – у першій чверті XXI ст.
46. Японія: основні тенденції розвитку на початку XXI ст.
47. КНР: основні тенденції розвитку на початку XXI ст.
48. Республіка Індія: основні тенденції розвитку на початку XXI ст.
49. Туреччина: основні тенденції розвитку на початку XXI ст.
50. Країни Латинської Америки: основні тенденції розвитку на початку XXI ст.
51. Країни Африки: основні тенденції розвитку на початку XXI ст.
52. Міжнародні відносини на сучасному етапі.
53. Історіографія та її місце в системі історичного знання. Поняття «історіографія».
54. Зародження історичних знань у Давній Греції. Геродот, Фукидід.
55. Жанр всесвітньої історії в античній історіографії.
56. Римська історична думка періоду Республіки.
57. Тит Лівій – апологет Римської республіки.
58. Історіографія епохи ранньої Римської імперії. Корнелій Тацит – історик раньоімперського Риму.
59. Середньовічна історична думка VI – VIII ст. Каролінгський ренесанс.
60. Західноєвропейська історіографія у XII – XIV ст. Жан Фруассар та його «Хроніка».
61. Візантійська історіографія.
62. Історичні погляди Н. Макіавеллі.
63. Антиквари (ерудити) – збирачі та видавці історичних джерел.
64. Картезіанська ідея історії. Антикратезіанська історіографія.
65. Загальна характеристика історіографії Просвітництва. Історіографія доби Просвітництва. Практики історіописання.
66. «Філософська історія» епохи Просвітництва. Теорії прогресу та історичних циклів доби Просвітництва.
67. Романтична історіографія
68. Німецький романтизм в історіографії.

69. Історичний матеріалізм К. Маркса і Ф. Енгельса
70. Історична наука в країнах Європи та Америки в II половині XIX – початку XX ст.
71. Позитивізм: методологія і напрямки історичних досліджень.
72. Зародження історичних знань на території України (XI –XVI ст.)
73. Літописання на українських землях в XIV – першій половині XVII ст. Баркулабівський літопис. Західноруський та Короткий Київський літописи. Острозький літописець.
74. Історичне знання в українських землях XVI – XVII ст.
75. Козацьке літописання наприкінці XVI – середині XVIII ст.
76. «Історія русів» – предтеча духовного Відродження.
77. Романтизм в українській історіографії.
78. Археологічна періодизація в Україні.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті від 24.06.2021 №211. Комплексний атестаційний екзамен з історії України та археології приймається Екзаменаційною комісією, склад якої затверджується наказом ректора Університету. Екзаменаційний контроль проводиться у відповідності до навчального плану. Питання, що виносяться на екзамен, складаються на основі навчальних програм.

Повнота відповідей студентів визначається та фіксується відповідно до декількох шкал оцінювання:

Оцінка за підсумкову атестацію з комплексного кваліфікаційного екзамену є сумою балів, які здобувач вищої освіти отримує за відповіді за кожним з питань, передбачених чинною програмою.

Комплексний кваліфікаційний екзамен проводиться в усній формі та оцінюється від 0 до 100 балів (три питання, перше та друге питання оцінюється від 0 до 35 балів та третє питання – від 0 до 30 балів).

Шкала оцінювання результатів складання атестаційних екзаменів: національна та ECTS

100 - бальна шкала	ECTS	Національна шкала	Визначення
90-100	A	Відмінно	Відмінна відповідь, виконання завдань лише з незначною кількістю помилок
82-89	B	Дуже добре	Добре виконання завдань, вище середнього рівня з кількома помилками
74-81	C	Добре	Загалом відповідь правильна, виконані завдання з певною кількістю грубих помилок
64-73	D	Задовільно	Задовільно - непогано виконані завдання, але з великою кількістю недоліків
60-63	E	Задовільно	Достатньо – відповідь і виконані завдання задовольняють мінімальні критерії якості
менше 60	F	Незадовільно	Незадовільна відповідь, виконані завдання не відповідають критеріям якості

Підсумкова оцінка комплексного кваліфікаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань (якщо інше не визначене програмою атестаційного екзамену).

Оцінки комплексного кваліфікаційного екзамену виставляє кожен член комісії.

4. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За заг. ред. М. М. Мудрого. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. - 408 с.: іл.
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник / В.Ф.Верстюк, О.М. Дзюба, В.Ф.Репринцев. – Вид. друге, доповнене, доопрацьоване. – К.: Наук. думка, 2005. – 718 с.
3. Греченко В.А. Історія України. Модульний курс : Навчальний посібник для ВНЗ / В.А Греченко. – Харків: Торсінг плюс, 2009. – 384 с. (Серія «Переходимо до Болонської системи»)
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX ст. – Навч. Науково-популярне видання. – К.: Преса України, 2019. – 656 с.
5. Довідник з історії України / І.З.Підкова, Р.М.Шуст. - К.: Генеза, 2002. – 1136 с.
6. Донік О.М. Україна в складі двох імперій (Остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.). – К.: Кріон, 2011. – 248 с.
7. Донік О.М. Україна у переддень та в добу ліберальних реформ 1860 – 1870-х років. – К.: Кріон, 2012. – 240 с.
8. Енциклопедія історії України: Т. 1 – 10 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.– К.: В-во "Наукова думка", 2003-2012.
9. Єкельчик С. Історія України: становлення модерної нації / За ред. М. Климчука; Авториз. пер. з англ. А. Цимбал. – К.: Laurus, 2011. – 376 с.
10. Лановик Б., Лазарович М. Економічна історія України і світу: Навч. Посібник. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Тернопіль: Джура, 2003. - 316 с.
11. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). - Т.1. З найдавніших часів до кінця XVIII ст. - К.: Видав. дім. «Альтернативи», 2003.
12. Михальчук П.А., Куций І.П. Курс лекцій з історії України у чотирьох частинах. Ч. II. Нова історія України. – Тернопіль: Астон, 2007. – 480 с.
13. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій ; пер. з англ. Романа Клочка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 496 с.
14. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.- К.: Критика, 2009. – 584 с.
15. Баран З.А. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (кінець XV – початок XIX ст.) / З.А.Баран, С.П.Качараба, Р.Б.Сіромський, Б.П.Чума: навчальний посібник. – К.: Знання, 2015. – 533 с.
16. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945 – 2002 / В.П. Газін, С.А.Копилов. – К, Либідь, 2004. – 624 с.
17. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 492 с.
18. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1945-2002 рр. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2004. – 624 с.
19. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Курс лекцій: Навч. посібник.- Київ, 1996, 2000.
20. Крижановська О.О., Крижановський О.П. Історія середніх віків: вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. – К., 2004.
21. Новікова С.В. Історія середніх віків: інструктивно-методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів. – Маріуполь, 2012.
22. Новікова С.В. Історія середніх віків: Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять. – Маріуполь, 2012.

23. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки 1918-1945: Навчальний посібник / З.А. Баран, Г.М. Кипаренко, С.П. Мовчан, М.М. Швагуляк. - Львів: Афіша, 2005. – 288 с.
24. Огорокова В. В. Новітня історія країн Азії, Африки та Латинської Америки (з 1945 року): Навчальний посібник (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта «Історія»). Одеса: Ун-т Ушинського, 2022. 238 с.
25. Світова історія XX–XXI століття. Енциклопедичний словник / за ред. Ігора Підкови і Романа Шуста. – Видання третє . – Львів: Літопис, 2020. 1284 с.
26. Сергійчук І.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918-кінець XX ст.) / І.М.Сергійчук. - Суми, ІЗТД «Університетська книга», 2002. – 288 с.
27. Стрижак В.М., Мітягін В.Ю. УСЕ: Всесвітня історія: навчально – довідковий посібник / В.М.Стрижак, В.Ю. Мітягін. – К.: Майстер-клас, 2007 – 2008. – 672 с.
28. Голиш Г.М. Історія історичної науки від найдавніших часів до кінця XIX століття: підручник / Г. М. Голиш. – Черкаси : Вертикаль, 2015. - 260 с.
29. Зашкільняк Л. Методологія історії: від давнини до сучасності. – Львів: Вид-тво ЛНУ ім. І.Я. Франка, 1999. – 228 с.
30. Історія історичної науки. Навчальний посібники / Укл. Ю. Коробка. – Маріуполь, 2016. –294 с.
31. Калакура Я.С. Українська історіографія: Курс лекцій / Я.С. Калакура. – К.: Генеза, 2012. – 512 с.
32. Колесник І.І. Українська історіографія XVIII – початок XX ст. / І.І. Колесник. – К.: Генеза, 2000. – 254 с.
33. Колінгвуд Р.Дж. Ідея історії: [Електронний ресурс] / Робін Дж. Колінгвуд. – К., 1996. – Доступний з: <http://litorpys.org.ua/colin/colin.htm>
34. Українська історіографія IX – XIX ст. Навчальний посібники / Укл. Ю. Коробка. – Маріуполь, 2020. – 164 с.
35. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К.: Критика, 2007. – 376 с.
36. Ясь О.В. Історіографія, як термін, поняття та дисципліна / О.В. Ясь // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й: [Електронний ресурс]. – Доступно з. – http://www.history.org.ua/?termin=Istorijgrafija_termin